

Ettergivende falske tilståelser

Om potensielle svakheter ved norsk avhørspraksis

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr: 791

Antall ord: 6529

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Begrunnelse for valg av tema.....	2
1.2 Avgrensning	2
1.2.1 Politiets avhør av mistenkte	2
1.2.2 Ettergivende falske tilståelser.....	3
1.2.3 Norsk avhørspraksis	3
1.3 Problemstilling	3
2. Metode	3
2.1 Teoretisk oppgave	3
2.2 Litteratursøk	4
2.3 Kildekritikk	4
2.4 Førforståelse	5
3. Hoveddel.....	6
3.1 Ettergivende falske tilståelser.....	6
3.1.1 Definisjon	6
3.1.2 Et «rasjonelt» valg.....	6
3.1.3 Sårbare personer	7
3.2 Risikofaktorer ved politiets avhør	7
3.2.1 Politiets formodning om skyld	7
3.2.2 Psykologisk manipulerende avhørsteknikker	9
3.3 Mistenktes rettigheter	15
3.3.1 Forskning på «Miranda rights»	15
3.3.2 «Vernet» mot selvinkriminering	16
3.3.3 Strafferabatt ved tilståelse	16
4. Avslutning	18
Litteraturliste	19

1. Innledning

Uskyldpresumpsjonen er et lovfestet rettsprinsipp som går ut på at enhver skal anses som uskyldig inntil det motsatte er bevist, og vedkommende er dømt i en straffesak (Menneskerettsloven, 1999). Prinsippet er til for å verne de uskyldige, og baserer seg på en oppfatning om at det er bedre at ti skyldige får gå fri, enn at én uskyldig blir dømt og må lide unødige (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 100-101). Til tross for dette finnes det en rekke eksempler på norske saker der personer er blitt dømt for handlinger de ikke har utført (Rachlew, 2009, s. 20). Hvordan kan dette skje i en tilsynelatende velfungerende rettsstat?

En av grunnene til at uskyldige blir dømt er fenomenet falske tilståelser. En falsk tilståelse forekommer når en person tilstår overfor politiet å ha utført en kriminell handling som vedkommende ikke har utført (Gudjonsson, 2003, s. 174). For de fleste vil dette høres ut som en irrasjonell handling. Likevel viser statistikk fra USA at i overkant av 20% av straffesakene der noen er blitt påvist uskyldig dømt, har den uskyldige tilstått den kriminelle handlingen i en eller annen form (Rachlew, 2009, s. 14).

Det er umulig å si noe om det faktiske omfanget av falske tilståelser, ettersom politiet ikke holder oversikt over antall tilståelser, hverken falske eller ekte. I tillegg er det et ukjent antall falske tilståelser som aldri blir fanget opp (Gudjonsson, 2003, s. 178). Omfattende forskning tyder dog på at falske tilståelser forekommer i ulik grad over hele verden, og Norge er intet unntak (Magnussen, 2017, s. 178). Det man med sikkerhet kan si noe om, er de fatale konsekvensene som følger av falske tilståelser: Forskning tyder på at i rundt 78-85% av straffesaker der en person har tilstått falskt i politiavhør, og saken har endt i retten, er den uskyldige blitt dømt (Lassiter & Meissner, 2010, s. 25).

Dette viser at en sentral årsak til justismord skjer på politiets hjemmebane – i avhørsrommet. Denne oppgaven vil derfor se nærmere på politiets rolle i falske tilståelser. Det vil bli gjort ved å gå i dybden på relevant forskning, og identifisere risikofaktorer ved politiets avhør av mistenkte som kan fremme en falsk tilståelse. Videre vil denne fenomenkunnskapen bli satt i sammenheng med den norske avhørspraksisen. Målet med oppgaven er å avdekke potensielle svakheter ved avhørspraksisen som kan øke sannsynligheten for en falsk tilståelse.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Min interesse for falske tilståelser blusset opp i løpet av mitt praksisår i politiet, da jeg observerte et avhør ledet av en erfaren etterforsker. Under avhøret gjentok den mistenkte, en gutt på 18 år, at han ikke hadde begått det straffbare forholdet han var mistenkt for. Det dreide seg om salg av narkotika. Etter en times tid i avhørsrommet hadde ikke mistenkte rikkert seg en millimeter. Da sa etterforskeren: «Enten så tilstår du, eller så må jeg beslaglegge PC-en og mobilen din for å se etter bevis. Det kan ta uker, kanskje måneder å undersøke dem! Det er opp til deg». Det tok ikke mange sekundene med betenkningstid før den mistenkte tilsto forholdet. Etterforskeren sa seg fornøyd og erklærte saken ferdig etterforsket.

I ettertid av dette avhøret tok jeg meg selv i å tenke mye på om den mistenkte egentlig hadde begått det straffbare forholdet han tilsto. I mine øyne var det ingen klare bevis, utenom hans tilståelse, som tilsa at mistenkte hadde solgt narkotika. Kunne det være at han tilsto kun fordi en lengre periode uten PC og mobil var den verste straffen en gutt på 18 år kunne forestille seg?

Denne erfaringen har gjort meg personlig interessert i falske tilståelser, men jeg mener det er et tema politietaten burde rette søkelyset mot. Politiets overordnede ansvar og mål er blant annet å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet og trygghet (Politi-loven, 1995, §1). Om borgere blir uskyldig dømt som resultat av falske tilståelser gitt i politiavhør, er deres rettssikkerhet og trygghet utfordret. Politiet har derfor et ansvar for å inneha fenomenkunnskap, samt gjøre sitt ytterste for å forebygge falske tilståelser. Dette ønsker jeg å bidra til med min bacheloroppgave.

1.2 Avgrensning

1.2.1 Politiets avhør av mistenkte

Det går ikke an å gi et entydig svar på hvordan falske tilståelser oppstår, fordi det oftest er en kombinasjon av flere ulike faktorer – både ved personen som tilstår, politiet og situasjonen – som spiller inn (Gudjonsson, 2018, s. 115). Denne oppgaven vil, av hensyn til omfang og relevans, være avgrenset til å diskutere de mest sentrale faktorene politiet råder over i et mistenkt-avhør. Dette utelukker blant annet faktorer ved mistenkte eller den enkelte politibetjent som person, samt aspekter ved politiets varetekt og behandling av mistenkte generelt i etterforskningen.

1.2.2 Ettergivende falske tilståelser

Oppgaven vil kun ta for seg ettergivende falske tilståelser, som vil bli definert i oppgavens hoveddel. Dette er den vanligste typen falsk tilståelse, og derfor også viktigst å kjenne til. Den er i tillegg «politi-utløst», som vil si at den oppstår som en konsekvens av politiets påvirkning (Leo, 2009, s. 338). Politiet vil dermed stå helt eller delvis ansvarlig. Falske tilståelser som blir gitt frivillig, uavhengig av politiets påvirkning, vil bli utelatt fra oppgaven. Det samme gjelder internaliserte falske tilståelser, der den uskyldige tilstår grunnet en feilaktig overbevisning om at han/hun er skyldig (Kassin, 2008, s. 249).

1.2.3 Norsk avhørspraksis

Falske tilståelser er et problem som tilsynelatende oppstår i politiavhør over hele verden, men det er stor variasjon mellom ulike lands avhørspraksiser. Dette er blant annet grunnet nasjonal lovgivning og opplæring i ulike metodikker. Selv om det vil være relevant å undersøke disse nasjonale forskjellene, vil problemstillingen bli diskutert med utgangspunkt i norsk avhørspraksis. Det vil dog bli illustrert med en del eksempler fra USA, der hovedvekten av forskning på temaet har blitt utført.

1.3 Problemstilling

Med utgangspunkt i nevnte avgrensinger, har jeg valgt å belyse følgende problemstilling:

«Hvilke aspekter ved den norske avhørspraksisen kan øke sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse?»

2. Metode

2.1 Teoretisk oppgave

En teoretisk oppgave går ut på å «presentere og diskutere en problemstilling med bakgrunn i allerede foreliggende teoretiske og empiriske studier» (Politihøgskolen, 2019, s. 7). Det er gjort mye forskning på falske tilståelser de siste tiårene. Som resultat foreligger det god fenomenkunnskap som er relevant for min problemstilling. Jeg ønsket å benytte meg mest mulig av disse kunnskapskildene, og landet derfor på å skrive en teoretisk oppgave.

2.2 Litteratursøk

For å finne frem til relevant litteratur, lette jeg først i pensumbøkene for bachelorutdanningen ved Politihøgskolen. Selv om falske tilståelser blir nevnt i noen av bøkene, er det ikke dedikert mange sider til fenomenet. Dette motiverte meg ytterligere til å skrive om temaet, samt søke etter kunnskap utenfor Politihøgskolens vegger. Via Internett benyttet jeg meg av Oria - søkemotoren til materialet ved norske fag- og forskningsbibliotek, og Google Scholar – Googles søkemotor for akademisk litteratur. Innledningsvis brukte jeg blant annet søkeordene «falske tilståelser», «avhør», «risikofaktorer» og «politi». Jeg søkte etter ordene alene eller i kombinasjon med hverandre, på norsk og på engelsk.

Gjennom disse søkene fant jeg mye litteratur om temaet, spesielt fra USA, men lite fra Norge. Slik oppdaget jeg også sentrale forskere på området. Jeg avgrenset søket til fagfellevurderte kilder for å sikre høyere kvalitet. Da satt jeg hovedsakelig igjen med fagbøker og artikler fra vitenskapelige tidsskrift innenfor fagfeltene psykologi, rettsvitenskap og politivitenskap. Via disse kildenes referanser fant jeg ytterligere litteratur.

2.3 Kildekritikk

Kildekritikk innebærer å karakterisere litteraturen man har funnet, og vurdere i hvilken grad den lar seg bruke til å belyse oppgavens problemstilling – både når det gjelder pålitelighet og relevans (Dalland, 2017, s. 159). Kriteriene jeg valgte å benytte under utvelgelse av litteratur for å sikre pålitelighet og relevans var følgende: Litteraturen skal være fagfellevurderte artikler eller fagbøker, den skal være skrevet av forfattere med relevant, faglig bakgrunn, og kunnskapen skal være tilstrekkelig oppdatert. I tillegg ønsket jeg å benytte meg av forskning med ulik metodisk tilnærming for å skape et mer helhetlig forskningsgrunnlag.

Hovedkildene til denne oppgaven er Gisli Gudjonssons fagbok «*The Psychology of Interrogations and Confessions*» (2003), samt en rekke vitenskapelige artikler skrevet av Saul Kassin. Noen av disse er eldre kilder, men kunnskapen er enda aktuell. Både Gudjonsson og Kassin er professorer i psykologi, og har forsket på falske tilståelser siden 1980-tallet.

Gudjonsson har drevet både kvalitativ og kvantitativ forskning internasjonalt. Blant annet har han studert virkelige saker der falske tilståelser har forekommet, og sett spesielt på sammenhengen mellom falske tilståelser, individuelle sårbarhetsfaktorer og avhørsmetoder.

På bakgrunnen av denne forskningen har han vært oppnevnt som sakkyndig vitne i flere rettsaker, også i Norge (Gudjonsson, 2003).

Kassin på sin side er spesielt kjent for sine laboratorie-eksperimenter utført i USA, der han har studert årsakene til falske tilståelser (Williams College, 2005). Studiene har tilført unik innsikt ved at man i slike eksperimenter har full kontroll på variablene, og dermed kan se hvilke variabler som hemmer eller fremmer en falsk tilståelse. En ulempe med laboratorieforskning er dog at omgivelsene de blir utført i er kunstige, og resultatene er derfor ikke direkte overførbare til det virkelige liv.

2.4 Førforståelse

Før jeg startet å skrive denne bacheloroppgaven, hadde jeg tanker og meninger om fenomenet falske tilståelser. Det er det som kalles førforståelse: forståelsen man har om et fenomen før man undersøker det (Dalland, 2017, s. 58). Selv om jeg skulle ønske at jeg kunne møte temaet uten forventninger, er dette ikke til å unngå.

Ut ifra mitt valg av tema og problemstilling, kan jeg forestille meg flere erfaringer som har preget min førforståelse. Da jeg startet på Politihøgskolen, fikk jeg opplæring i den norske avhørsmetodikken. Da fikk jeg både inntrykk av, og beskjed om, at den var av høy faglig og etisk standard. Som konsekvens var jeg under oppfatning av at falske tilståelser ikke var et problem i det moderne Norge, men heller i andre land med utdatert avhørspraksis. I etterkant av min nevnte erfaring i praksisåret, ble denne oppfatningen utfordret. Det var tydelig en distanse mellom teorien jeg hadde lært, og praksisen i etaten. Likevel rettferdiggjorde jeg denne distansen ved å se på det som et problem på individnivå framfor systemnivå.

Min førforståelse kommer til å påvirke hvordan jeg tilegner meg og tolker ny kunnskap. Vi mennesker har nemlig en tendens til å ubevisst oppsøke informasjon som kan bekrefte vår førforståelse. Denne «bekreftelsestendensen» vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven. Siden vi ikke kan hindre oss selv i å ha en førforståelse, må vi i stedet være bevisst den og deretter aktivt motvirke den ved å lete etter informasjon som kan avkrefte det vi forventer å finne (Dalland, 2017, s. 58). Jeg ønsket å utfordre min førforståelse ved å velge en problemstilling som tvinger meg til å se på norsk avhørspraksis med et kritisk blikk.

3. Hoveddel

For å belyse hvilke aspekter ved den norske avhørpraksisen som kan øke sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse, vil hoveddelen først ta for seg hva som kjennetegner en slik tilståelse. Deretter vil det bli redegjort for noen av de mest sentrale risikofaktorene ved politiets avhør som er assosiert med ettergivende falske tilståelser, sett i lys av norsk avhørpraksis. Avslutningsvis vil jeg se nærmere på mistenktes rettigheter, og drøfte hvorvidt disse gir et tilstrekkelig forsvar mot falske tilståelser.

3.1 Ettergivende falske tilståelser

Man kan skille mellom ulike former for falske tilståelser, basert på motivasjonen som ligger bak tilståelsen. I denne oppgaven vil det bli tatt utgangspunkt i en populær klassifisering som skiller mellom frivillige, ettergivende, og internaliserte falske tilståelser (Kassin S. M., 2008, s. 249). Det vil kun bli redegjort for ettergivende falske tilståelser.

3.1.1 Definisjon

Innenfor sosialpsykologien vil ettergivenhet defineres som endring i en persons offentlige atferd som respons til eksplisitt eller implisitt press fra en ekstern kilde (Cialdini & Goldstein, 2004, s. 592). Ettergivende falske tilståelser oppstår når en uskyldig person tilstår som respons til et oppfattet press fra politiet for å oppnå en fordel. Den uskyldige oppfatter typisk et press fra politiet om å tilstå, og ønsker å unnslippe avhørssituasjonen, unngå en eksplisitt/implisitt trussel, eller få en lovet/antydde belønning. Den uskyldige endrer kun sin offentlige atferd, og er derfor personlig klar over at han/hun er uskyldig (Leo, 2009, s. 338).

3.1.2 Et «rasjonelt» valg

Motivasjonen bak en ettergivende falsk tilståelse kommer trolig av at den uskyldige foretar en kost/nytte-avveining, og konkluderer med at fordelene med å tilstå utveier ulempene. Derfor vil valget om å tilstå virke rasjonelt for den uskyldige i situasjonen, selv om de ofte angrer i ettertid (Leo & Ofshe, 1997, s. 214). Avhøret jeg observerte i praksisåret mitt kan være et eksempel på en ettergivende falsk tilståelse, dersom ungdommen var uskyldig og tilsto salg av narkotika for å beholde PC og mobil. I så fall tok han en vurdering i situasjonen, og kom frem til at konsekvensene av å være foruten disse tingene trolig var verre enn de ukjente konsekvensene av å tilstå.

For å forstå hvorfor valget om å tilstå falskt kan virke rasjonelt for noen, må man ta tilståelsens kontekst med i beregningen. En avhørssituasjon er typisk preget av en viss mengde stress, spesielt om den mistenkte er i politiets varetekt: Den mistenkte er isolert fra omverden og sosial støtte, maktskjevheten i rommet er stor, og mistenkte har liten kontroll over egen situasjon eller mulige utfall. Mennesker har ulik toleranse for stress, men når en viss terskel blir nådd, vil det å unnsnippe den stressende situasjonen bli en prioritet. Derfor kan det på tidspunktet fremstå som rasjonelt å tilstå, dersom man er under oppfatning av at avhørssituasjonen avsluttes som resultat (Leo & Ofshe, 1997, s. 211).

3.1.3 Sårbare personer

Et annet kjennetegn ved ettergivende falske tilståelser, er at noen personer er mer tilbøyelige til å avgi en slik tilståelse enn andre. Som nevnt innledningsvis vil oppgaven ikke gå i dybden på faktorer ved mistenkte som person, men det kan være nyttig å kjenne til at det er store individuelle forskjeller i ettergivenhet. Grad av ettergivenhet varierer ut ifra personlighet, men det er tre grupper som skiller seg ut som særlig sårbare for å bukke under for oppfattet press: personer med lav intelligens/læringsvansker, ungdom og personer med psykiske lidelser (Gudjonsson, 2018, ss. 114-115).

3.2 Risikofaktorer ved politiets avhør

Det går som nevnt ikke an å gi et entydig svar på hvordan ettergivende falske tilståelser oppstår, grunnet at det sjeldent er én faktor isolert, men heller en kombinasjon av faktorer som fører til en falsk tilståelse (Lassiter & Meissner, 2010, s. 32). Faktorene varierer fra sak til sak, men forskning har identifisert spesielt to gjennomgående risikofaktorer ved politiets avhør av mistenkte, som henger tett sammen: Politiets formodning om skyld, og bruk av psykologisk manipulerende avhørsteknikker (Gudjonsson, 2003). Jeg vil gjøre rede for disse risikofaktorene, og se dem i sammenheng med norsk avhørspraksis.

3.2.1 Politiets formodning om skyld

Noen forskere påstår at den vanligste, underliggende årsaken til en falsk tilståelse er politibetjentens overbevisning om at den mistenkte er skyldig – før dette er tilstrekkelig bevist (Gudjonsson, 2003, s. 193). I Norge er politiet lovpålagt å holde seg objektive, ved at de skal klarlegge både det som taler mot og til fordel for en mistenkt under etterforskning (Straffeprosessloven, 1981, §226). Dette er enklere sagt enn gjort. På grunn av nedarvede,

kognitive forenklingsstrategier, kan mennesker aldri være helt objektive. Hjernen tar naturlig mentale snarveier hele tiden for å skape en mer effektiv beslutningstaking (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 92).

En mental snarvei som er spesielt problematisk i etterforskningen, er menneskers bekreftelsestendens. Bekreftelsestendensen innebærer at «man legger mer merke til eller foretrekker informasjon som bekrefter eksisterende oppfatninger eller tanker» (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 94). På samme måte unngår man informasjon som vil motsi disse oppfatningene (Ask & Granhag, 2005, s. 45). Bekreftelsestendensen fører hovedsakelig til to negative konsekvenser i en etterforskning: selektiv informasjonssøking og skjevtolkningen av informasjon. Om man innledningsvis i etterforskningen har en antakelse (hypotese) om hva som har skjedd, vil man ubevisst søke etter informasjon som støtter hypotesen. I tillegg vil man tolke tvetydige bevis i den retning at de styrker hypotesen, selv om bevisene objektivt sett er like kompatible med en alternativ hypotese (Ask & Granhag, 2005, ss. 45-46). Dette kommer ikke den uskyldige mistenkte til gode.

Status «mistenkt»

I Norge finnes det ingen regler som sier noe om når en person får status som mistenkt, og det er derfor i stor grad opp til den enkelte polititjenesteperson. Statusen «mistenkt» skal ifølge juridisk teori bli gitt dersom det foreligger opplysninger i saken som utpeker en aktuell person som en mulig gjerningsperson, og etterforskningen derfor retter seg mot vedkommende (Fredriksen, 2018, s. 55). Opplysningene som fører til at status blir gitt kan for eksempel være at vedkommendes DNA ble funnet på åstedet, eller at vedkommende ble sett i nærheten av åstedet og passer til et vitnes beskrivelse av gjerningspersonen.

Uavhengig av hva som knytter personen til saken, eller hvor sterk denne knytningen er, ligger det i statusens ordlyd at ledende hypotese er at vedkommende er «mistenkt» for å gjennomføre en kriminell handling. Psykologisk forskning viser at kun det å vurdere en hypotese som reell, styrker troen på at hypotesen er sann (Ask & Granhag, 2005, s. 47). Om en uskyldig person får status som mistenkt i avhør, vil det derfor være enklere for etterforskeren å holde det for sannsynlig at personen er skyldig.

Det at en uskyldig person blir feilklassifisert som mistenkt av politiet, kalles for misklassifiserings-feilen. Det vil alltid være politiets første feil i en politi-utløst falsk tilståelse

(Lassiter & Meissner, 2010, s. 13). Misklassifiseringsfeilen kan være svært farlig for den uskyldige i en avhørssituasjon. Først og fremst vil etterforskeren bli preget av bekreftelsestendens, og det er sannsynlig at han/hun ubevisst vil drive selektiv informasjonssøkning og skjevtolking av informasjon til den uskyldiges disfavør. Dette øker sannsynligheten for at etterforskeren vil betrakte den uskyldige som skyldig også etter endt avhør. For det andre har Kassin, Goldstein og Savitsky (2003, s. 197) funnet at etterforskere tyr til mer press, og bruker flere psykologisk manipulerende avhørsteknikker om de antar at den mistenkte er skyldig i forkant av avhøret. Presset var i tillegg enda sterkere i tilfellene der den avhørte faktisk var uskyldig, enn når vedkommende var skyldig.

3.2.2 Psykologisk manipulerende avhørsteknikker

Lassiter og Meissner (2010, s. 113) påstår at den situasjonelle primærfaktoren assosiert med politi-utløste falske tilståelser er bruk av psykologisk manipulerende avhørsteknikker overfor mistenkte. Som nevnt er hovedvekten av forskningen på falske tilståelser utført i USA, spesielt om sammenhengen med avhørsteknikker. Jeg vil derfor se nærmere på risikofaktorer ved avhørsteknikken som blir benyttet i USA, for deretter å sammenligne med norsk avhørsmetodikk og -praksis.

USA: Tilståelsesfokuserede avhørsmetoder

Det som har hatt størst innflytelse på amerikansk avhørsmetodikk, er en manual skrevet av forfatterne Inbau, Reid og Buckley (1986). Den har flere ganger blitt oppdatert og utvidet, og hovedvekten av amerikanske etterforskere har fått opplæring i denne såkalte «Reid-teknikken». I tillegg har manualen fungert som inspirasjon for en rekke andre land sin avhørspraksis, tidligere også Norge (Gudjonsson, 2003, s. 7).

Reid-teknikken er en tilståelsesfokuseret avhørsmetode, ettersom målet med avhøret er å oppnå en tilståelse. Dette gjøres gjennom nedbryting av mistenktes motstand, etterfulgt av forsterking av den mistenktes ønske om å tilstå. Ifølge Reid-teknikken skal alle mistenktavhør starte med at politiet presenterer bevis som foreligger mot den mistenkte, og forteller han/henne at de er sikre på vedkommendes skyld, uavhengig av om dette er tilfellet eller ikke (Gudjonsson, 2003). I tillegg har Kassin og McNall (1991) identifisert to hovedstrategier som blir brukt for å få den mistenkte til å tilstå: maksimering og minimering.

Maksimering blir benyttet innledningsvis i avhøret, for å styrke oppfatningen av at politiet er sikre på vedkommendes skyld. Teknikken går ut på å skremme den mistenkte til å tilstå gjennom å overdrive - enten styrken på bevisene mot mistenkte, eller alvorligheten av forbrytelsen og konsekvensene (Kassin & McNall, 1991, s. 235). Førstnevnte alternativ blir gjort enklere ved at amerikansk politi har lov til å dikte opp falske bevis overfor mistenkte; for eksempel ved å fortelle dem at et vitne har sett dem utføre den kriminelle handlingen, eller at de har funnet biologiske spor fra mistenkte på åstedet (Gudjonsson, 2003, ss. 8-9).

Minimering går ut på å gi den mistenkte en falsk følelse av trygghet ved å vise sympati, lage unnskyldninger for den kriminelle handlingen, og underdrive forbrytelsens alvorlighet. Dette kan etterforskeren eksempelvis gjøre ved å legge deler av skylden over på offeret eller situasjonen («De fleste ville gjort akkurat det samme som deg i den situasjonen du stod i»), eller ved å sammenligne forbrytelsen med langt verre handlinger. Formålet er å få den mistenkte til å føle at det ikke er så farlig å tilstå handlingen, og at konsekvensene ikke er så store (Kassin & McNall, 1991).

Både maksimering og minimering kan sees på som en måte å overtale den mistenkte om at fordelene ved å tilstå veier tyngre enn fordelene ved å holde på sin uskyld. Problemet med teknikkene ifølge Kassin og McNall (1991), er at de implisitt er trusler og løfter. I et eksperiment fant Kassin og McNall at maksimering ble oppfattet som en trussel om en mer alvorlig dom/verre behandling dersom man ikke tilsto. På motsatt side fant de at minimering ble oppfattet som et løfte om mildere straff/bedre behandling dersom man tilsto (1991, s. 247). I begge tilfeller sitter den mistenkte igjen med følelsen av å ha få, dårlige valgmuligheter, og å tilstå kan virke som det mest rasjonelle valget (Leo & Drizin, 2010, s. 19). Problemet er at det kan fremstå som det mest rasjonelle valget også for den uskyldige mistenkte, og dermed resultere i en ettergivende falsk tilståelse.

I tillegg viser forskning at sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse øker desto sterkere de inkriminerende bevisene fremstår for den uskyldige. Trolig fordi den uskyldige får inntrykk av at saken uansett vil ende i domfellelse, og dermed ønsker å høste fordeler av å være samarbeidsvillig (Kassin S., 1997, s. 225). Dette betyr at både det å fortelle mistenkte at man er sikker på deres skyld, presentere falske inkriminerende bevis, og teknikken maksimering i seg selv øker sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse.

Norge: Undersøkende avhørsmetoder

Ifølge Rachlew (2016) ble ikke politistudenter i Norge opplært i noen form for avhørsmetodikk på 90-tallet, og fikk heller ingen praktisk avhørstrening. Det vanlige var å innhente tips og råd fra erfarne kolleger. I tillegg fantes det et fåtall norske artikler om avhørsteknikk. Teknikkene som ble skrevet om og delt videre, var i stor grad inspirert av/de samme som finnes i den amerikanske Reid-teknikken. Avhørene bar derfor preg av manipulasjon og press (Rachlew, 2016). Dette til tross for at politiet i Norge hverken har eller hadde lov til å lyve, komme med trusler eller gi løfter under avhør av mistenkte (Påtaleinstruksen, 1985, §8-2).

Etter hvert som forskning avslørte at flere uriktige domfellelser kunne spores tilbake til politiets avhør av mistenkte, startet et slags paradigmeskifte innen avhørsmetodikk i Storbritannia: Fra tradisjonelle, erfaringsbaserte metoder der målet var å oppnå en tilståelse (som for eksempel Reid-teknikken), til *undersøkende avhørsmetoder* (Williamson, Milne, & Savage, 2009). De undersøkende avhørsmetodene er kunnskapsbaserte ved at de har grunnlag i psykologisk forskning, og har som mål å produsere pålitelig informasjon og redusere justisfeil som blant annet falske tilståelser. Metodene tar spesielt hensyn til kunnskap om kommunikasjon, menneskers hukommelse og påvirkningsfaren fra avhører (Bjerknes & Fahsing, 2018, ss. 193-194). I 1993 introduserte Storbritannia P.E.A.C.E.-modellen - et opplæringsprogram innen undersøkende avhørsmetodikk. Norge lot seg inspirere av modellen, og siden begynnelsen av 2000-tallet har både politibetjenter og -studenter fått opplæring i Norges variant av undersøkende avhørsmetodikk: K.R.E.A.T.I.V.-modellen (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 33).

Essensen i den norske avhørsmodellen, i kontrast til den amerikanske, er at etterforskeren skal forsøke å utelukke uskyld fremfor å bekrefte skyld. Derfor er forberedelser en viktig del av modellen: I forkant av avhøret skal etterforskeren identifisere alle rimelige hypoteser i saken, uten å ta for mye stilling til noen av dem (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 101). Formålet med dette er å motarbeide de kognitive forenklingsstrategiene nevnt tidligere i oppgaven, spesielt bekreftelsestendens. Det å følge metodikken tvinger etterforskeren til å utforske ulike hypoteser, herunder at den mistenkte kan være både skyldig og uskyldig, og dermed opprettholde objektivitetskravet og uskyldpresumpsjonen.

Under avhøret skal etterforskeren identifisere, samle inn og dokumentere den informasjon fra mistenkte som er nødvendig for å teste ut alle de konkurrerende hypotesene. Dette skal til størst mulig grad gjøres gjennom å la den mistenkte forklare seg fritt uten avbrytelser, og ved at etterforskeren stiller åpne spørsmål. Begrunnelsen ligger i at psykologisk forskning har vist at ethvert spørsmål fra etterforsker påvirker den avhørtes forklaring. Spesielt ledende spørsmål legger føringer for svaret, og kan i verste fall gi den mistenkte inntrykk av at det finnes et «riktig» svar (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 223).

I tråd med tidligere presentert kunnskap om ettergivende falske tilståelser, vil disse sidene av norsk avhørsmetodikk kunne senke sannsynligheten for at politiet produserer en slik tilståelse. Forberedelsene og identifiseringen av mulige hypoteser kan virke forebyggende for at etterforskeren går inn i avhøret med en formodning om skyld og medfølgende bekreftelsestendens. Måten informasjon blir innhentet fra mistenkte i avhøret, gjennom fri forklaring og åpne spørsmål, kan redusere sannsynligheten for at den mistenkte oppfatter et press om å tilstå fra etterforskeren.

En potensiell fallgrube i den norske avhørsmetodikken er bevispresentasjonen: Om det foreligger bevis mot mistenkte i saken, har vedkommende rett til å vite om, og uttale seg om bevisene (Straffeprosessloven, 1981, §232). Bevispresentasjonen i Norge skiller seg fra den amerikanske praksisen på to punkter: Det norske politiet har ikke lov til å presentere falske bevis, og de faktiske bevisene mot mistenkte blir ikke presentert innledningsvis, men nærmere slutten av avhøret. Dette kalles «strategisk bevispresentasjon», og innebærer at man utsetter presentasjonen til alle alternative hypoteser til skyld er undersøkt. Først da blir bevisene presentert, og om de strider imot mistenktes forklaring, blir vedkommende gjort bevisst på dette. Tanken bak teknikken er at om bevisene presenteres for tidlig, kan en skyldig mistenkt komme med en plausibel forklaring som er tilpasset bevisene for å unndra seg straffeansvar (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 232-235). Ved å presentere bevisene sent (for eksempel mistenktes fingeravtrykk funnet i en ranet bank) etter at den mistenkte allerede har gitt en motstridig forklaring (for eksempel at han aldri har vært i den aktuelle banken), vil fingeravtrykkets bevisverdi styrkes.

Et mulig problem med denne tankegangen, er at den impliserer at en uskyldig person vil gi en forklaring på beviset før bevispresentasjon – noe som ikke alltid er tilfellet av ulike grunner. Eksempelvis er menneskers hukommelse veldig begrenset, og det kan hende at den mistenkte har glemt at han var i den aktuelle banken for en stund siden da han vurderte å bytte bank. Han kan også ha andre grunner til å lyve enn at han har begått den kriminelle handlingen, som for eksempel for å forsvare noen. Selv om Bjerknes og Fahsing (2018) understreker at «Det betyr ikke nødvendigvis at han har gjort det, men han har ikke hjulpet oss med en annen forklaring» (s. 235), stopper ikke det den menneskelige hjernen fra å dra forhastede konklusjoner. Bekreftelsestendensen er i spill, og man vil sannsynligvis tolke den manglende forklaringen som styrkende for en skyld-hypotese, noe som kommer til å prege den videre etterforskningen i mistenktes disfavør. Den uskyldige på sin side vil kunne kjenne på stresset av å ha viklet seg inn i en «felle», og være under oppfatningen av at politiet har inkriminerende bevis mot han/henne, som igjen kan øke sannsynligheten for at vedkommende avgir en ettergivende falsk tilståelse.

Skillet mellom norsk avhørsmetodikk og -praksis

Den begrensede forskningen på effektene av PEACE-modellen, som den norske avhørsmodellen bygger direkte på, har gitt interessante og oppløftende funn. Det tyder på at i avhør der PEACE-modellen blir fulgt, er det mer sannsynlig at den mistenkte gir en detaljert og fullstendig forklaring om den kriminelle hendelsen sammenlignet med tradisjonelle avhørsmetoder. I tillegg er det mer sannsynlig at en mistenkt beveger seg fra å benekte handlingen, til å innrømme den (Meissner, Kelly, & Woestehoff, 2015, s. 17). Videre har flere studier funnet at undersøkende avhørsmetoder resulterer både i en høyere rate ekte tilståelser, og i en markant reduksjon av falske tilståelser sammenlignet med tilståelsesfokuserede avhørsmetoder (Meissner, et al., 2014, s. 481). Selv om dette er et relativt ferskt forskningsområde som krever en større mengde data for å kunne konkludere, ser det foreløpig ut til at avhørsmetodikken har tatt et steg i riktig retning. Spørsmålet blir da om det samme gjelder for avhørspraksisen.

Et eksempel på at den norske avhørsmetodikken ikke ble fulgt, opplevde jeg allerede i praksisåret mitt. Da etterforskeren forklarte den unge mistenkte at han hadde valget mellom å tilstå eller bli fratatt PC og mobil, kunne det i minste fall tolkes som en implisitt, og i verste fall som en eksplisitt trussel. Denne etterforskeren hadde jobbet i etaten i mange år, noe som betyr at han trolig fikk mangelfull opplæring i avhørsmetodikk da han gikk på Politiskolen, og

at teknikkene han lærte fra sine kolleger var tilståelsesfokuserte. Selv om erfaring blir sett på som positivt i de fleste jobbsammenhenger, kan det muligens være en ulempe i avhørsmetodikkens paradigmeskifte.

To studier som undersøkte sammenhengen mellom mengde jobberfaring og evnen til å lære seg nye avhørsteknikker, kan tyde på at det er vanskelig å «lære gamle hunder nye triks». Første studie ga deltakerne (etterforskere med ulik grad av erfaring) opplæring i en sentral teknikk innenfor undersøkende avhørsmetoder: bruk av åpne spørsmål. Studien fant at jo mer avhørserfaring etterforskerne hadde, desto færre åpne spørsmål ble brukt. Da forskerne ikke tok hensyn til om dette skyldtes ulikt utgangspunkt ved kursets start, ble en ny studie utført. Da ble etterforskernes prestasjon målt før og etter kurset for å se på evnen til forbedring. Resultatene viste at jo mer avhørserfaring deltakerne hadde, desto mindre forbedring viste de i bruk av åpne spørsmål etter gjennomført kurs (Powell, Hughes-Scholes, Smith, & Sharman, 2014). Selv om «riktig» opplæring blir gitt til alle polititjenestepersoner, kan man altså ikke regne med at alle kommer til å endre sin avhørspraksis tilstrekkelig, spesielt ikke dem med mye erfaring.

En undersøkelse utført av en arbeidsgruppe nedsatt av Riksadvokaten, viste i tillegg at holdningene til den norske avhørsmetodikken er varierende blant norske etterforskere og etterforskningsledelse. På spørsmål om respondentene hadde opplevd at avhører eller etterforskningsledelse mente at et avhør ikke kunne/skulle gjennomføres i tråd med K.R.E.A.T.I.V., svarte 42% at «det skjer aldri», mens totalt 8,5% svarte at det skjedde enten «alltid», «nesten alltid» eller «ganske ofte». På påstanden «Det har utviklet seg en oppfatning (kultur) i etaten som innebærer at noen mener at K.R.E.A.T.I.V. er ensbetydende med omstendelige, tungvinte og lange avhør/rapporter», svarte 60% av de 474 respondentene at de var helt eller delvis enig i påstanden (Riksadvokatens arbeidsgruppe, 2013, ss. 43-44). Disse funnene kan tyde på at selv om den norske avhørsmetodikken i teorien er godt egnet til å forebygge ettergivende falske tilståelser, kan vi ikke med sikkerhet si det samme om norsk avhørspraksis.

3.3 Mistenktes rettigheter

Den som avhøres av politiet som mistenkt eller siktet, har en rekke rettigheter. Rettighetene skal oppgis innledningsvis i avhøret, før mistenkte avgir forklaring, og har som formål å sikre mistenkte en rettferdig rettergang og muligheten til å forsvare seg (Norges domstoler, u.å.). Dette er altså det formelle forsvaret mistenkte har mot en ettergivende falsk tilståelse. Likevel kan det stilles spørsmål ved om mistenktes rettigheter er et tilstrekkelig forsvar, da noen av dem har blitt negativt assosiert med falske tilståelser: Retten til å ikke forklare seg, og retten til mulig strafferabatt ved tilståelse.

3.3.1 Forskning på «Miranda rights»

«*Miranda rights*» er de amerikanske rettighetene en mistenkt skal bli informert om før vedkommende gir sin uttalelse. De innebærer blant annet at mistenkte har retten til å forbli taus, altså ikke forklare seg overfor politiet. Formålet med å innføre Miranda-rettighetene var å beskytte mistenkte mot å komme med upålitelige eller ufrivillige tilståelser, ved å jevne ut maktforskjellen mellom politibetjent og mistenkt (Kassin, et al., 2009, s. 7).

Det kan dog tyde på at den gruppen Miranda-rettighetene var tiltenkt å beskytte, de uskyldige mistenkte, faktisk blir mer utsatt som resultat av rettighetenes innføring. Forskere fant nemlig i et eksperiment at 81% av uskyldige valgte å avvise rettighetene sine og forklare seg, mens dette kun gjaldt 36% av skyldige. Disse resultatene var uavhengig av hvordan politibetjenten formidlet rettighetene. De uskyldige forklarte at de avviste rettighetene sine grunnet en kombinasjon av to faktorer: De var redd de ville bli oppfattet som skyldige dersom de ikke forklarte seg, og de hadde troen på at sannheten ville komme frem uansett – de hadde jo ingenting å skjule (Kassin & Norwick, 2004, s. 215). Disse funnene tyder på at Miranda-rettighetene til en større grad beskytter de skyldige. De uskyldige mistenkte vil derimot ha høyere sannsynlighet for å ende i en avhørssituasjon og, som nevnt i kapittel 3.2.1., bli møtt med mer press i avhør enn de skyldige.

3.3.2 «Vernet» mot selvinkriminering

I Norge har en mistenkt nesten tilsvarende rettigheter til de amerikanske Miranda-rettighetene: Før det foretas avhør av mistenkte, skal han gjøres kjent med at han ikke har plikt til å forklare seg (Påtaleinstruksen, 1985, §8-1). Denne rettigheten er i tråd med et sentralt rettsprinsipp og en sivil menneskerettighet: vernet mot selvinkriminering. Det vil si at en person ikke har noen plikt til å bidra til å få seg selv straffedømt (Høstmælingen, 2003, s. 195).

Det er ikke innført nasjonale retningslinjer for hvordan rettigheten skal formidles, og det er derfor opp til den enkelte polititjenesteperson. I Riksadvokatens rundskriv om politiavhør fra 2016 (s. 6) legges dog noen interessante føringer for formidling av rettigheten. Riksadvokaten skriver: «Vernet mot selvinkriminering er ikke til hinder for at politiet oppfordrer mistenkte til å bidra til sakens opplysning» og videre at «Politiet bør allerede i en tidlig fase av etterforskningen kunne gjøre mistenkte kjent med at en manglende eller forbeholden forklaring etter omstendighetene kan bli ansett for å tale mot ham». Med andre ord har politiet i Norge lov til å oppfordre mistenkte til å forklare seg, samt informere om at det kan tale mot vedkommende dersom han/hun ønsker å benytte seg av sine grunnleggende rettigheter. Sistnevnte kan i verste fall kunne oppfattes som en trussel. Sett i sammenheng med forskningen på Miranda-rettigheter, vil dette gjøre det uhyre vanskelig for en uskyldig person å benytte seg av denne rettigheten: Når de uansett ikke har noe å skjule, hvorfor risikere å bli oppfattet som skyldig gjennom å nekte å forklare seg? Det kan derfor argumenteres for at måten rettighetene blir formidlet i dag ikke gir de uskyldige et tilstrekkelig forsvar mot selvinkriminering, herunder falske tilståelser.

3.3.3 Strafferabatt ved tilståelse

I Norge har mistenkte i forkant av avhør rett til å bli informert om muligheten for strafferabatt. Strafferabatt innebærer at straffen kan settes under minstestrafen eller til en mildere straffart dersom lovbrøteren har avlagt en uforbeholden tilståelse (Straffeprosessloven, 1981, §80). En uforbeholden tilståelse vil si at det ikke holder å erkjenne seg skyldig - tilståelsen må inneholde en detaljert og kontrollerbar forklaring som stemmer overens med de øvrige opplysningene i saken (Bjerknes & Williksen, 2015, s. 312).

Rabatten skal virke motiverende for mistenkte, og blir tilbudt fordi det er viktig at den skyldige påtar seg ansvaret, at saken blir oppklart så effektivt som mulig, og at fornærmede opplever å bli trodd. Størrelsen av rabatten blir vurdert fra sak til sak, og avhenger blant annet av hvor hjelpsom tilståelsen har vært for fornærmede og politiet. Vanligvis ligger rabatten på

mellom 10% og 30% i forhold til hva som er normalt straffenivå for en lignende handling. Allerede i forkant av første avhør skal den mistenkte få informasjon om strafferabatten: Hva det er for noe, hvor mye rabatt man kan få, og hvilke momenter som avgjør hvor stor rabatten blir (Bjerknes & Williksen, 2015, ss. 309-312).

Det at tilståelsen må være uforbeholden, vil gjøre det vanskelig for en uskyldig mistenkt å benytte seg av strafferabatten. Tilståelsen og forklaringen må stemme overens med øvrige saksopplysninger, som en uskyldig person sannsynligvis ikke vil kjenne til. Likevel er det stor variasjon i hvor mange opplysninger politiet sitter med på tidspunktet en mistenkt blir avhørt. Om avhøret blir gjennomført innledningsvis i saken, og saken i tillegg er lite alvorlig, vil terskelen for at en tilståelse blir definert som uforbeholden trolig være lavere.

Europarådets komité for forebygging av tortur og inhuman behandling (CPT) har stilt seg kritiske til strafferabatt-ordningen. I 2018 besøkte de Norge, og i den etterfølgende rapporten ytrer de bekymring over at den innledende informasjonen om strafferabatt kan oppfordre den mistenkte til å tilstå det aktuelle lovbruddet. Videre mener de at ordningen kan motvirke hensikten og effekten av undersøkende avhørsmetoder (Council of Europe, 2019, s. 18).

Et problem med strafferabatt-ordningen i lys av falske tilståelser, er at informasjon om rabatten (på lik linje med minimering) kan tolkes som et løfte om mildere straff ved tilståelse. Dette kan igjen oppleves som et implisitt press fra politiet om å tilstå, og kan øke sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse; spesielt om den avhørte er tilbøyelig til å opptre ettergivent. Med dette i minne ser man viktigheten av den noe motstridende lovteksten i Påtaleinstruksen §8-2 (1985), som oppgir at «Under avhøret må det ikke forespeiles mistenkte at siktelsens omfang kan påregnes redusert dersom han tilstår eller gir andre viktige opplysninger».

4. Avslutning

Ettergivende falske tilståelser vitner om at det i en avhørssituasjon kan fremstå som rasjonelt å gjøre det irrasjonelle: Å tilstå en kriminell handling man ikke har utført. Denne oppgaven har redegjort for risikofaktorer ved politiets avhør som kan øke sannsynligheten for at en uskyldig person tar et slikt valg. Ved å se risikofaktorene i sammenheng med norsk avhørspraksis, har jeg avdekket aspekter ved praksisen som jeg mener kan øke sannsynligheten for en ettergivende falsk tilståelse under visse omstendigheter.

Den lave terskelen for å kalle noen mistenkt i Norge kan prematurt sette i gang bekreftelsestendens hos etterforskeren, som vil gjøre at etterforskeren ubevisst søker etter og tolker informasjon i den retning at den mistenkte er skyldig. Heldigvis er den norske avhørsmetodikken bygget for å motarbeide denne prosessen, og forskning tyder på at metodikken i stor grad fungerer forebyggende mot falske tilståelser. Den største svakheten ligger derfor trolig ikke i metodikken, men hos avhører: Norske etterforskeres holdning til K.R.E.A.T.I.V. er varierende, og spesielt erfarne polititjenestepersoner kan ha en tendens til å avvike fra metodikken - slik jeg erfarte i mitt praksisår.

Oppgaven har også undersøkt om noen av mistenktes rettigheter kan virke i den uskyldiges disfavør, som for eksempel retten til å ikke forklare seg. Slik Riksadvokaten legger opp til at denne rettigheten skal formidles, vil det være lite sannsynlig at uskyldige benytter seg av den, og de settes dermed i risikozonen for selvinkriminering. Strafferabatt-ordningen på sin side kan oppfattes som et implisitt press fra politiet om å tilstå, og motiverer ikke nødvendigvis bare den skyldige målgruppen, men i verste fall også uskyldige til å benytte seg av tilbudet.

Selv om forskning tyder på at Norge har tatt et steg i riktig retning ved å innføre undersøkende avhørsmetoder, er det altså fortsatt aspekter ved den norske avhørspraksisen som kan virke fremmede for en ettergivende falsk tilståelse. Dette betyr ikke at avhørspraksisen resulterer i falske tilståelser, da fenomenet oppstår gjennom en uheldig kombinasjon av ulike faktorer – både innenfor og utenfor politiets kontroll. Politiets ansvar kan derfor ikke være å forhindre falske tilståelser, men heller å gjøre alt i sin makt for å minimere sannsynligheten for at de oppstår på deres hjemmebane. Det å være bevisst sine svakheter er en god start, og forhåpentligvis kan denne oppgaven bidra til slik bevissthet.

Litteraturliste

- Ask, K., & Granhag, P. A. (2005, mars). Motivational sources of confirmation bias in criminal investigations: The need for cognitive closure. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 2(1), ss. 43-63. doi:10.1002/jip.19
- Bjerknes, O. T., & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjerknes, O. T., & Williksen, E. (2015). *Politirapport* (4. utg.). Drammen: Forlaget Vett & Viten.
- Cialdini, R. B., & Goldstein, N. J. (2004, februar). Social Influence: Compliance and Conformity. *Annual Review of Psychology*, 55(1), ss. 591-621. doi:10.1146/annurev.psych.55.090902.142015
- Council of Europe (2019). *Report to the Norwegian Government on the visit to Norway carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 28 May to 5 June 2018*. Hentet fra <https://rm.coe.int/1680909713>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk .
- Fredriksen, S. (2018). *Innføring i straffeprosess* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Gudjonsson, G. H. (2003). *The Psychology of Interrogations and Confessions*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Gudjonsson, G. H. (2018). *The psychology of false confessions: Forty years of science and practise*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- Høstmælingen, N. (2003). *Internasjonale menneskerettigheter*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Inbau, F. E., Reid, J. E., & Buckley, J. P. (1986). *Criminal interrogation and confessions* (3rd ed.). Baltimore: Williams & Wilkins
- Kassin, S. (1997, mars). The Psychology of Confession Evidence. *American Psychologist*, 52(3), ss. 221-233. doi:10.1037/0003-066X.52.3.221
- Kassin, S. M. (2008). False Confessions: Causes, Consequences, and Implications for Reform. *Current Directions in Psychological Science*, 17(4), ss. 249-253. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00584.x>
- Kassin, S. M., Drizin, S. A., Grisso, T., Gudjonsson, G. H., Leo, R. A., & Redlich, A. D. (2009, august). Police-induced confessions: Risk factors and recommendations. *Law and Human Behaviour*, 34, ss. 3-38. doi:10.1007/s10979-009-9188-6

- Kassin, S., & McNall, K. (1991, juni). Police interrogations and confessions - Communicating promises and threats by pragmatic implication. *Law and Human Behaviour*, 15, ss. 233-251. doi:10.1007/BF01061711
- Kassin, S., & Norwick, R. J. (2004, mai). Why People Waive Their Miranda Rights: The Power of Innocence. *Law and Human Behaviour*, 28(2), ss. 211-221. doi:10.1023/B:LAHU.0000022323.74584.f5
- Kassin, S., Goldstein, C. C., & Savitsky, K. (2003, mai). Behavioral Confirmation in the Interrogation Room: On the Dangers of Presuming Guilt. *Law and Human Behaviour*, 27(2), ss. 187-203. doi:10.1023/A:1022599230598
- Lassiter, D. G., & Meissner, C. A. (Red.). (2010). *Police interrogations and false confessions: Current research, practice and policy recommendations*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Leo, R. A. (2009, september). False Confessions: Causes, Consequences, and Implications. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 37(3), ss. 332-343.
- Leo, R. A., & Ofshe, R. J. (1997). The Social Psychology of Police Interrogation: The Theory and Classification of True and False Confessions. *Studies in Law, Politics and Society*, 16, ss. 189-251. Hentet fra https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1141368
- Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo: Abstrakt forlag .
- Meissner, C. A., Kelly, C. E., & Woestehoff, S. A. (2015, november). Improving the Effectiveness of Suspect Interrogations. *Annual Review of Law and Social Science*, 11(1), ss. 1-56. doi:10.1146/annurev-lawsocsci-120814-121657
- Meissner, C. A., Redlich, A. D., Michael, S., Evans, J. R., Camilletti, C. R., Bhatt, S., & Brandon, S. (2014, desember). Accusatorial and information-gathering interrogation methods and their effects on true and false confessions: a meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 10(4), ss. 459-486. doi:DOI: 10.1007/s11292-014-9207-6
- Norges domstoler. (u.å.). *Tiltalt eller siktet*. Hentet 31. mars, 2020 fra <https://www.domstol.no/straffesak/aktorene-i-retten/tiltalt-eller-siktet/>
- Politihøgskolen. (2019). *Retningslinjer for bacheloroppgaven 2019-2020*. Hentet fra <https://www.politihogskolen.no/globalassets/for-studenter/regelverk-og-innholdet-i-bachelor/retningslinjer/retningslinjer-bacheloroppgaven-politihogskolen.pdf>

- Powell, M. B., Hughes-Scholes, C. H., Smith, R., & Sharman, S. J. (2014). The relationship between investigative interviewing experience and open-ended question usage. *Police Practice and Research*, 15(4), ss. 283-292. doi:10.1080/15614263.2012.704170
- Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning: Noen eksempler og forskningsbaserte mottiltak* (Doktorgradsavhandling, Universitet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22587/2/Rachlew_avhandling.pdf
- Rachlew, A. (2016, mai). Norske politiavhør i et internasjonalt perspektiv. *Tidsskrift for strafferett*, 3(4), ss. 400-439. Hentet fra https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2003/04/norske_politiavhoer_i_et_internasjonalt_perspektiv
- Riksadvokatens arbeidsgruppe. (2013). *Avhørsmetodikk i politiet: Utredning fra arbeidsgruppen oppnevnt av Riksadvokaten 13. juli 2012*. Hentet 30. mars, 2020 fra <https://www.riksadvokaten.no/document/rapport-om-avhormetodikk/>
- Riksadvokaten (2016). *Politiavhør*. (Rundskriv nr. 2/2016). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2016-2-Politiavh%C3%B8r.pdf>
- Williams College. (2005, mars). *Biography*. Hentet 27. mars, 2020 fra <https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/biography/index.html>
- Williamson, T., Milne, B., & Savage, S. P. (Red.). (2009). *International developments in investigative interviewing*. Cullompton : Willian Publishing .

Lovtekster

- Menneskerettsloven (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>
- Politi-loven. (1995). Lov om politiet (LOV-1995-08-04-53). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>
- Påtaleinstruksen. (1985). Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (FOR-1985-06-28 1679). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1985-06-281679?q=påtaleinstruksen%20kapittel%208>.
- Straffeprosessloven (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>